

1 MEI 1921.

AFLEVERING 1.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER JAAR f 6.50.

EEN BEZOEK AAN DE INLAGEN OP SCHOUWEN.

AL lang hadden we het plan gevormd, in het voorjaar eens een bezoek te brengen aan de „inlagen” op het eiland Schouwen. Onder „inlage” wordt in den regel verstaan het gedeelte, dat wordt ingesloten tusschen buidijk en binnendijk, dat meestal eene watervlakte vormt, in het midden waar een of meer eilandjes gelegen zijn. Deze eilandjes vormen eene uitgezochte gelid voor allerlei soorten watervogels, om te nestelen.

Nadat wij vooraf „belet” gevraagd hadden bij den pachter dezer inlagen, die ons beloofd had, dat wij zijn heiligdom mochten betreden, gingen we op een mooien Junimorgen van uit onze woonplaats, Zierikzee, per fiets er op uit. Het duurde niet lang, of we waren dit schilderachtige miniatuurstadje uit en bevonden ons op een breeden grindweg, die zich telkens door het landschap heen buigt, hiër door eene bocht onzichtbaar in zijn' loop, iets verder op eene onverwachte plaats weer wit opblinkend uit het groen. Hier buiten bleek eerst goed, hoe wij het getroffen hadden met het weer! Geen wind haast was er te bekennen — eene bizonderheid op

Schouwen —, boven ons de geweldige luchtkoepel, hier in dit vlakke land naar alle kanten te zien, zwaarbewolkt, van donkergrijs tot fel wit. Onzeker zonlicht brak nu en dan, iets broeierig, door de wolken heen, men zou moeilijk hebben kunnen zeggen door welke opening, en gaf zware schaduwen. Vóór ons lag in de verte de binnendijk, die als zwijgende wachter den polder beschermt. En de polder zelf lag daar in al zijn rust om ons heen, zoover het oog kon reiken, met zijn schakeering van frisch groen en zijn droomende dorpjes in het verschiët. Eene eenzame kokmeeuw vloog, luid krijschend, hoog over ons heen, met forschen wiekslag zich in rechte lijn spoedend naar den dijk, waarachter wellicht een hongerig jong met ongeduld haar komst verwachtte.

Nog enkele oogenblikken en wij bevonden ons op den hoogen Scheldedijk en ademden met welgevallen de zilte zeelucht in.

Hier kwamen we in het „Rijk der Watervogels”, dat was aan alles te bemerken.

De Groote Sterns in de Inlagen op Schouwen.

Foto J. Vijverberg.

In de polders langs den dijk was 't een druk gedoe in en om de ondiepe slooten, die in lange rijen het grasland doorsnijden en een' rijken voorraad voedsel bieden voor al wat watervogel is. Een paar wulpen vlogen laag over 't land, om een paar slooten verder weer traag neer te strijken. In eene andere sloot waren eenige kluiten ijverig bezig jacht te maken in het water, met den snavel naar links en naar rechts zwaaiend door het water. Gauw even den kijker genomen, om ze van nabij te bezien! Prachtig geteekend zijn ze: wit met een smal randje zwart om de vleugels, en eene zwarte streep over den nek. Het lichaam is slank en buigt lenig bij elke beweging, terwijl de hooge pootjes krachtig en vlug door het water gaan.

Wij konden nu tevens den kijker richten op een anderen vogel, die daar midden in een stukje grasland stond, een Scholekster, die geene huishoudelijke plichten scheen te hebben, tenminste hij bepaalde zich er toe, slechts nu en dan plechtstatig

EEN BEZOEK AAN DE INLAGEN OP SCHOUWEN.

3

eenige stappen te doen en met een veldheersblik het terrein te overzien. Zijn helroode, krachtige snavel stak mooi af tegen het zwart van kop en lichaam, waarin alléén vóór bij de borst en onder aan den buik het helder wit te zien was. Eigenlijk zouden we nog gaarne op dit interessante plekje gebleven zijn, maar we waren bang, niet op den afgesproken tijd aan de inlage te zijn, zoodat we maar weer op de fiets stapt en verder reden. Wij kwamen nu op het gedeelte van den dijk dat vlak langs de Schelde loopt en zagen aan onzen linkerkant het wijde water-vlak, dat zich zacht rimpelend naast ons uitstreckte. Vóór ons boog zich de (Zuidelijke) kustlijn van het eiland in den vorm van een halven cirkel naar links uit, eerst vast van lijn door de rechte dijken, verderop meer onzeker door de welving der duinen.

We zagen nu tevens het doel van onzen tocht vóór ons, want de rijweg ging nu verder rechts naar beneden over eenen lageren dijk, die, mèt de voortzetting van den dijk, waarop wij reden, een ondiep water omsloot („inlage") in het midden waarvan een eiland (hil) gelegen was. Oók al hadden we niets gezien, dan zou een duizendvoudig gekrijsch ons verraden hebben, dat we in het rijk van meeuwen en stern en waren aangekomen. We zetten onze rijwielen tegen de schuur van den pachter der inlage en gingen nu te voet langs de binnenzijde van den buitendijk, waar we in de verte onzen gastheer al op ons vonden wachten. Niet dat we onderweg onzen tijd verbeuzeld hadden en te laat waren, maar hij had juist bezoek gehad van andere kijkers (die hem vermurwd hadden, zonder voorafgaande aankondiging te worden toegelaten) en nu moesten de vogelgemoederen op het meeuwen eiland eerst weer eens wat tot bedaren gekomen zijn, vóór wij ons bezoek konden brengen. Dat de rust op het eiland nog verstoord was bleek hieruit, dat nog vele vogels onder aanhoudend gekrijsch rondzweefden boven hun domein en het nog niet aandrufden, neer te strijken bij hunne eieren of jongen.

Wij maakten ons echter dezen tijd te nutte, om ons wat beter te oriënteren en van den eigenaar van de inlage vast eenige bijzonderheden te hooren van deze vogelwereld. We hadden het ons gemakkelijk gemaakt en waren aan den binnenkant van den buitendijk in het gras gaan zitten, waar de koeien rustig om ons heen graasden — zoo nu en dan met een forschen ademstoot het grazen onderbrekende — en de telkens doorbrekende zon ons heerlijk stoofde. Vóór ons lag het eiland, naar schatting ongeveer 50 M. lang en 10 à 15 M. breed, over het algemeen begroeid met ruig helmachtig gras, hier en daar met open zandige plekken. Ook de oevers waren iets zandig, en op sommige plaatsen versterkt met basaltblokken. De geheele bevolking van het eiland bleek te bestaan uit kokmeeuwen en groote en kleine stern en. Het water er om heen was ondiep en — vooral bij laag water — met kleine slikplaten er in. Op één dier platen, dicht bij het eiland, scharrelden twee groote zilvermeeuwen rond, van het drukke vogelleven daarnaast afgezonderd en zonder eenig geluid te geven. Zij waren daar, volgens onzen zegsman, al eenige dagen aanwezig en wendden telkens pogingen aan, ook een plaatsje op het eiland te veroveren, doch te vergeefs. Telkens werden ze door de kokmeeuwen en sterntjes ver-

dreven, die geen vreemden indringer op haren bodem duldden. Nu zwierven ze nog wat daar rond, om waarschijnlijk spoedig weer naar elders te trekken, zooals zoovelen vóór haar deden, die evenals zij haar hoofd hadden gestooten tegen de onverbiddelijke macht der meerderheid.

En die meerderheid was niet gering als we rekenen, zooals onze gastheer vertelde, dat zijne inlage ongeveer 10000 vogels telt. Deze 10000 vogels leggen gemiddeld 2 eieren per paar, waarvan hij er altijd 1 per paar laat uitbroeden en de rest verkoopt. Ondanks deze beperking in het broeden neemt de kolonie nog jaarlijks in omvang toe en moet het eiland voortdurend vergroot worden door het aanvoeren van grond en het aanbrengen van basaltblokken. Ook worden biezen en riet op 't eiland gebracht voor het maken van de nesten. Dit alles maakt het wenschelijk, dat de inlagen niet te dikwijls van pachters wisselen en met het oog daarop worden zij voor langen termijn telkens verpacht. Onze pachter had deze inlage voor ongeveer 10 à 16 jaren gepacht, als ik mij goed herinner. De kosten van onderhoud en instandhouding van zoo'n inlage zijn vrij aanzienlijk, tenminste onze gastheer vertelde ons, dat hij één jaar o.a. voor duizend gulden had laten „werken” aan het meeuweneiland, dat vóór ons lag.

Nadat wij aldus eenige huishoudelijke bijzonderheden hadden vernomen omtrent de inlage, was intusschen de rust op 't eiland weergekeerd en zaten de meeste vogels weer kalm op of bij hunne nesten; slechts een enkele vloog nog wat wantrouwend heen en weer.

Deze rust zou echter niet lang duren!

Al pratende hadden we onze praeparatieven gemaakt voor den overtocht: Onze jassen binnenste buiten gekeerd, om gevrijwaard te zijn tegen den kwistigen regen van witte vogelmest, waarvan de bruinverweerde rug van het vest van onzen leidsman de onmiskenbare sporen droeg. Wij stapten in het platte bootje, dat met forsche stooten werd voortgeboomd door 't spiegelgladde water en aan beide zijden eene breede rimpeling deed uitdeinen over de vlakte....

Een storm brak los onder de dichte gelederen der vogels op 't eiland, die in allerijl werden gemobiliseerd tegen den komenden indringer, den aartsvijand: mensch. Onder een oorverdoovend geschreeuw en gekrijsch, in allerlei toonaard, vloog al wat vliegen kon de lucht in en eenige seconden daarna zagen wij onze boot en het eiland omgeven door een gordijn van witte en zilvergrijze vogels, die prachtig afstaken tegen het diep-blauw van de lucht, dat inmiddels door de wolken heen kwam.

Onze boot was met zachten schok tegen den oever aangeloopt en toen we daarna aan wal stapten bereikte het tumult zijn toppunt. De vogels vlogen nu nog lager om onze hoofden, honderden in getal, en de stoutmoedigen onder hen kwamen pijlsnel regelrecht op ons hoofd afvliegen om ten slotte, vlak bij, te zwenken en terug te vliegen tot een nieuwen aanval. Bij zoo'n aanval zag ik dan het lenige vogellichaam ('t waren zooals ik zei allen meeuwen en sterntjes) van nabij, de ranke vleugels wijd uitgeslagen en de puntige snavel tot den strijd gereed. Ik dacht even bij mij zelf, wát wel de gevolgen zouden kunnen zijn, als alle vogels, zich van de

macht van hun aantal bewust, zich tegelijk op ons wierpen. Ik geloof dat er dan weinig van ons terecht gekomen zou zijn! Onze gastheer had ons juist nog verteld, dat eenige vogels hem eens, toen hij eieren ging rapen, tot bloedens toe op het hoofd hadden gepikt.

Wij lieten ons echter door deze schijnaanvallen niet afschrikken en betraden verder het heiligdom, waarop wij ons reeds vermeten hadden een voet te zetten.

En een heiligdom was het! Nooit heb ik een plekje gezien, waar zooveel intiem vogelleven bijeen was en . . . rustig kon worden bekeken. Het geheele eiland, waarvan de oppervlakte van zand was, begroeid met een ruw soort gras, dat veel op helm geleek, was bedekt met nesten van meeuwen of sterntjes. De meeste nesten bestonden uit niets dan een kuiltje in het zand, waarin één of twee eieren lagen, slechts enkele nesten waren, ruw en primitief, opgebouwd uit wat dikke biezen. We konden geen stap verzetten of we waren bang een jong, of eieren, te vertrappen. Soms lagen een paar eieren gewoon op den platten grond, hetgeen, volgens onzen geleider, meer geschiedt en dan maakt de vogel er daarna pas eenen kuil voor. Alle stadia in het bestaan van deze vogels kregen we bij onzen rondgang in honderdvoudige afwisseling te zien. Hier lag een hulpeloos jong, pas uit het ei gekropen en de veertjes nog vochtig van zijn verblijf daar binnen, te wachten op de verzorging door de ouders. De eierschalen lagen er nog naast. Iets verder lagen twee jonge kokmeeuwen op een nest zich te koesteren in de zonnewarmte. De lichaampjes waren al bedekt — zij waren ongeveer een week oud — met dik fluweelig dons: licht havanna gekleurd met donker-bruine stippen, ter grootte van een knikker.

't Was tē verleidelijk om zoo'n aardig beestje niet eens even uit 't nest te nemen en van nabij te bezien. 't Liet zich zonder protest opnemen en zat daarna, warmpjes ineengedoken, in de holte van mijne handen, met de donkere fluweelen oogjes over den rand kijkend. De donker-bruine vlekken waren heel teer geteekend op den licht-bruinen ondergrond en 't geheel deed denken aan de fijne nuanceering van eene tijgerhuid. Wie zou ooit denken, dat dit een jong was van de blinkend-witte kokmeeuwen die daar krijschend boven ons vlogen? Bovenop het puntje van den bovensnavel was een hel-wit vlekje, volgens onzen leidsman een overblijfsel van het zoogenaamde eitandje, waarvan ik hierna nog iets meer zal vertellen. Behoedzaam zetten we den jeugdigen Scheldezoon weer op zijn nest en stapten voorzichtig voort door de nauwe straten van deze vogelmetropolis.

Hoe in dezen chaos de oude vogels den weg weten leek mij een raadsel, en zelfs kwam bij mij twijfel op of elke ouder zijn eigen jong blijft kennen ¹⁾. Want de zucht tot vagebondeeren schijnt er al vroeg in te zitten. Alles loopt en kruipt door-een. Ik zag jonge vogels van nog geene week oud, die al een eindje buiten het nest gekropen waren en, om de tien tellen, zag ik een half-volwassen jong van eenige weken wegvluchten van den eenen graspol naar den anderen. Andere eigen-

wijze kleuters, wier nest dicht bij het water lag, waren heel parmantig een beetje aan zucht tot vagebondeeren schijnt er al vroeg in te zitten. Alles loopt en kruipt door-een. Ik zag jonge vogels van nog geene week oud, die al een eindje buiten het nest gekropen waren en, om de tien tellen, zag ik een half-volwassen jong van eenige weken wegvluchten van den eenen graspol naar den anderen. Andere eigen-

Aan alle nesten was de zorg der ouders te bespeuren, want in of bij alle lagen kleine vischjes of stukjes visch of overblijfselen van wormen of slakken. De eieren lagen nu natuurlijk alle onbeheerd en konden we ook op ons gemak bekijken. Wonderlijk hoeveel verscheidenheid in kleur en vorm er bij ééne zèlfde vogelsoort voorkomt, als was het om het den vogelliefhebber zoo moeilijk mogelijk te maken. Haast alle eieren waren vuil en menig ei werd aangepikt door het daarin zittend jong, dat bezig was zich uit zijn donker verblijf te bevrijden. Voorzichtig nam ik zoo'n ei op en kon nu dit stille wonder in de natuur eens aandachtig beschouwen. Een gaatje, ter grootte van eene erwt, bij den top van het ei toonde de plaats waar het jong zijn eigen bevrijdingswerk aangevangen was. Men kon zien, dat er, van binnen, zich iets bewoog en dat de schaal terzijde van het gaatje met kleine stukjes afbrokkelde. Het jong heeft boven op de punt van den bovensnavel eene harde verhevenheid, wit gekleurd, welke als een soort bijteltje dienst doet om de harde eierschaal stuk te stooten. Telkens pikt het jong nu een heel klein stukje ter zijde van het aangepikte gaatje en schijnt dit instinctmatig zóó te doen tot het, in de breedte, de schaal ronds is en deze in twee helften heeft gescheiden ¹⁾. Dit eitandje is het, waarvan ik bij het andere jong van acht dagen nog het overblijfsel waarnam in den vorm van een wit vlekje, zooals ik reeds zei.

Zoo kijkend en genietend aan alle kanten waren we ten slotte weer bij het punt van uitgang teruggekomen in deze vogelstad, waarvan de straten als witgekalkt waren door de uitwerpselen en eene, niet direct versche, vischlucht verspreidden. Ik behoef U niet te zeggen, dat onze heele ommegang over het eiland vergezeld ging van het duizendkelig gekrijsch boven onze hoofden, dat nog weer in hevigheid toenam toen we in de boot stapten. Aanvallen van de vogels hadden we niet gehad en . . . „visitekaartjes” telden we slechts enkele op onze omgekeerde jassen. Gróót was echter onze voldaanheid over hetgeen wij dien morgen genoten hadden!

Eenige oogenblikken daarna bevonden we ons al weer op den terugweg op den dijk met een prachtig uitzicht op Zierikzee, dat links vóór ons lag. Mooi rees het pittig stadsprofiel op uit de vlakte. De Monstertoren met zijn spel van licht en schaduw, een rots gelijk, en kleinere torentjes als kinderspel er naast, spits uitstekend tusschen het warm rood der daken. Het donkergroen der boomen om de stad vereenigde dit alles tot een harmonisch geheel.

Reeds eeuwen lang heeft ditzelfde profiel — weinig veranderd slechts — den naderenden bezoeker van verre den weg gewezen naar dit oude centrum van welvaart en macht!

Zierikzee, Augustus 1919.

A. N. L. OTTEN.

1) Zie Thijsse t. a. p. pag. 29.